

Epilogi

Sinikka Aapola-Kari & Kaisa Vehkalahhti

Tutkimuksemme päätavoitteita on ollut laadullisen ja pitkittäisen tutkimustiedon esiin nostaminen. Vaikka tilastollisin menetelmin toteutettava tutkimus – kuten erilaiset kyselyt – ovat tärkeitä, ne eivät kerro kaikkea nuorten elämästä. Nuorten elämän moninaiset syy- ja seuraussuhteet, jatkumot, katkokset, tunteet, epäröinnit ja päämäärätietoisuudet eivät näy mistään tilastoista, vaan niitä tulee kysyä nuorilta itseltään. Heille on annettava tilaa kertoa niistä yhä uudelleen. Kun tutkija tapaa saman nuoren toistuvasti ja kyselee tämän elämän käännteistä, alkaa hahmottua, miten moninaisiin seikkoihin nuoren elämänpolun vaiheet kytkeytyvät.

Lähteekö nuori toisen asteen koulutukseen toiselle paikkakunnalle ystävänsä kanssa vai jääkö hän paikalliseen opinahjoon ja vielä joiksikin vuosiksi asumaan lapsuudenkotiinsa, jonne vanhemmat lupaavat hankkia hänelle lemmikin? Jatkaako nuori valtakunnallisen tason kilpaurheilijan uraansa vai alkaako hän panostaa enemmän koulutukseensa? Riitaantuuko nuori vanhempiensa kanssa ja joutuu muuttamaan kotoa vai saako hän perheeltään täyden tuen? Tutkimuksemme konkretisoi, nyansoi ja tarkentaa sitä kuvaa, joka rakentuu erilaisten rekisterien ja tilastollisten tutkimusten perusteella. Joskus yksikin nuori voi kertoa tutkijalle jotain yllättävää, joka asettaa monia asioita uuteen valoon ja luo yhteyksiä sinne, mistä niitä ei ollut odotettu löytyvän.

Ajan kuluessa nuoret alkavat myös enemmän itse reflektoida elettyä elämäänsä ja tekemiään ratkaisuja sekä muiden vaikutusta omiin valintoihinsa. Pitkittäistutkimuksessa heidän kanssaan on kiinnostava pohtia, mitkä eletyt vaiheet ovat olleet käänteentekeviä heidän elämässään. Yhdessä nuorten kanssa tuottamamme pitkittäistieto ei ole yleistettävissä koskemaan kaikkia suomalaisia nuoria, mutta se on rikasta, yllätyksellistä, koskettavaa ja avaa aivan toisenlaisia ulottuvuuksia nuorten elämään kuin lyhyemmän aikajänteen kattavat ja temaattisesti suppeammat tutkimukset. Täydennämme ja rikastamme tutkimuksellamme kuvaa suomalaisesta nuoruudesta ja sen reunaehdoista. Keskeistä ei ole vain kirjata nuorten elämän erilaisia tapahtumia vaan keskustella nuorten kanssa siitä, mil-

laisia merkityksiä he liittävät niihin ja mitä noista tapahtumista seuraa heille. Tutkijoina myös kartoitimme ja kontekstualisoimme nuorten kuvauksia laajempiin yhteyksiin ja keskustelemme tulkinnoista aiemman tutkimuksen kanssa.

Toinen tavoitteemme on ollut nuorten moninaisten elämäntilanteiden esiin tuominen. Nuorista puhutaan herkästi niputtamalla heidät iän perusteella ja määrittelemällä heidät samantapaista elämää viettäviksi. Kuitenkin tutkimuksemme tuo näkyväksi sen, miten erilaista nuorten elämä voi olla eri puolilla Suomea riippuen asuinpaikasta ja perhetilanteesta ja nuorten käytettävissä olevista resursseista. Siinä missä helsinkiläinen nuori voi ehkä viilettää tavoitteellisesta harrastuksesta toiseen ja hyödyntää laajasti pääkaupunkiseudun tarjoamia mahdollisuuksia, harvaanasutulla maaseudulla asuva nuori saattaa viettää pitkiä tunteja koulumatkalla ja joutuu neuvottelemaan, millä kyydillä pääsisi tapaamaan kauempana asuvaa ystäväänsä. Ruotsinkieliset nuoret etsiytyvät tiettyihin kahviloihin tapaamaan kavereitaan, samaa etnistä taustaa edustavat nuoret pelaavat yhdessä höntsäpelejä, ja afrikkalaistaustainen nuori nainen joutuu varoamaan liikkumistaan suomalaisten juhliessa vapunaattoa lähiön ostarilla. Akateemiseen statusammattiin tähtäävä nuori satsaa paljon aikaa ja vaivaa pärjätäkseen lukiossa, ammatillisiin opintoihin päätyneet nuoret pitää opinahjonsa rennosti opetustyylistä tai pettyy siihen, ja kolmas nuori panostaa urheiluharrastukseensa voidakseen luoda sen pohjalta ammattilaisuran. Kyse ei ole vain yksilöllisistä eroista, vaan ne kytkeytyvät myös yhteiskunnallisiin erontekoihin ja rakenteisiin.

Samaltakin näyttäytyvä nuoren yksilöllinen valinta kehystyy täysin eri tavoin pääkaupungissa ja maaseudulla, ja sillä voi olla hyvin erilaisia seurauksia nuoren elämälle. Jos kaupungissa asuva nuori haluaa opiskella lukiossa, hän voi todennäköisesti valita useista oppilaitoksista ja eri opiskelulinjoista, asua kotonaan ja jatkaa entisiä harrastuksiaan. Harvaanasutulla alueella nuori joutuu puolestaan miettimään, mistä lähin sopiva oppilaitos löytyy ja pitääkö hänen mahdollisesti muuttaa kotoaan toiselle paikkakunnalle voidakseen opiskella. Toisaalta tutkimuksemme näyttää, että myös harvaanasutuilla alueilla nuoruus voi olla rikasta. Nuoret löytävät pienelläkin paikkakunnalla ja vähien vertaiskontaktien varassa omia tapojaan pitää hauskaa, harrastaa ja ylläpitää ystävyyksiä. Suurin osa nuorisotutkimuksesta kohdistuu kaupunkimaisissa ympäristöissä eläviin

nuoriin, ja jo siksikin monenlaisissa asuinympäristöissä asuvien nuorten elämään kohdistuva tutkimuksemme tuo näkyviin moninaisuutta.

Tutkimukseemme osallistuneiden nuorten elämää seurattuamme voimme myös todeta, että nuoria ei tulisi nähdä vain yksilöinä, jotka muotoilevat itsenäisesti toimintaansa, vaan heidän elämänsä on monin tavoin kietoutunut heidän perhesuhteisiinsa, ystävyksiinsä, asuinpaikkakunnan ja naapuruston ihmissuhteisiin, opiskelumahdollisuuksiin ja työpaikkoihin. Joskus muuttaminen kotoa opintojen tai töiden perään olisi nuoren kannalta monin tavoin järkevä ratkaisu, mutta hän ei halua sitä, koska se merkitsisi tärkeiden ihmissuhteiden katkeamista tai ainakin etääntymistä. Joskus taas nuori haluaa ehdottomasti lähteä kotoaan voidakseen jatkaa tärkeää ihmissuhdetta toisella paikkakunnalla.

Samallakin paikkakunnalla asuvien nuorten elämä voi olla hyvin erilaista riippuen siitä, millaisessa perheessä ja millä asuinalueella hän asuu, montako sisarusta on, ovatko vanhemmat eronneet, missä ammateissa vanhemmat toimivat tai millainen on perheen toimeentulo. Osalla perheistä on suuria haasteita, esimerkiksi terveysongelmia, ja ne vaikuttavat väistämättä lastenkin elämään. Erilaiset ongelmat kiertyvät monesti toisiinsa. Vaikeuksien syveneminen ei kuitenkaan ole väijäämätöntä, vaan nuorten tilanteessa tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Alun perin hyvinvoivalta vaikuttavan ja päämäärätietoisesti opiskelevan nuoren elämässä voi tapahtua odottamattomia käännteitä, joiden tuloksena hän päätyy keskeyttämään opintonsa ja joutuu etsimään uutta suuntaa elämäänsä. Toinen nuori, joka ei peruskoulussa näyttänyt motivoituvan opintoihin vaan näytti jäävän jopa vaille päättötodistusta, löytää mutkien ja sivupolkujen kautta oman polun ja innostuksen, ammattiylpeydenkin.

Haluamme tutkimuksellamme nostaa esiin myös nuorten usein näkymättömäksi jäävää, mutta moninaista panosta niin omien perheidensä kuin asuinpaikkakuntiansa sekä toisten lasten ja nuorten hyväksi. Monissa perheissä nuorten tekemät hoiva- ja kotityöt sekä emotionaalinen työ toisten perheenjäsenten kannattelemiseksi ovat oleellisia koko perheen hyvinvoinnille. Nuoret vetävät kerhoja ja järjestävät toimintaa nuoremmille lapsille asuinpaikkakunnillaan. He toimivat isoisina seurakunnissa, valmentavat liikuntaryhmiä ja järjestävät ohjelmaa muillekin kuin lapsille. Nuoret käyvät hoitamassa hevosia ja muita eläimiä, auttavat perheidensä ja muiden omistamissa yrityksissä ja vaikkapa jakavat lehtiä opiskelujensa ohella.

Mitä Nuoret Ajassa -tutkimukseen osallistuneille nuorille kuuluu tällä hetkellä?

Globaali koronapandemia ja siihen liittyvät rajut rajoitustoimet on nähty erityisen vahingollisina siirtymävaiheessa eläville nuorille. Toisen asteen opiskelijat ovat joutuneet suorittamaan pitkiä jaksoja etäopiskeluna. Ylioppilaskirjoitusten aikatauluja on muutettu, ja korkeakoulujen pääsyaatimuksia muutettiin hyvin lyhyellä aikavälillä. Myös korkeakouluopintojaan suorittavat ovat opiskelleet pääosin etäopintoina. Monia nuorten työtilaisuuksia on jäänyt toteutumatta; varsinkin ravintola-, matkailu- ja tapahtuma-ala ovat kärsineet rajoituksista. Maasta toiseen liikkumista on rajoitettu, minkä vuoksi monen nuoren suunnitelmat vaihto-opiskeluista tai au pair -työskentelystä ovat peruuntuneet. Varusmiespalveluksen suorittamisen tavat ovat muuttuneet, kuten monet muutkin asiat. Muutokset ja rajoitukset ovat tuoneet nuorten ja nuorten aikuisten elämään monia haasteita, ja erityisesti sosiaaliset suhteet ovat vaikeutuneet monin tavoin.

Koronaan liittyvät muutokset ovat vaikuttaneet myös Nuoret ajassa -tutkimukseen osallistuneisiin nuoriin. Osa heistä on ollut vuonna 2020 varusmiespalveluksessa, moni jatkanut opintojaan korkeakouluissa tai ammatillisessa koulutuksessa, osa taas oli siirtymässä vastavalmistuneena työelämään koronakriisin mullistaessa nuorten työmarkkinat. Osa on joutunut muuttamaan takaisin vanhempiensa luo taloudellisten edellytysten kadotessa itsenäiseltä asumiselta. Jotkut nuorista ovat jo alkaneet muodostaa omia perheitään. (Ks. Vehkalahti ym. 2021.)

Olemme pyytäneet nuoria haastatteluissa joskus lähettämään itselleen terveisiä tulevaisuuteen, tutkimuksen päättymisajankohtaan: mitä he haluaisivat sanoa itselleen sen hetkisestä tilanteestaan käsin, joko toiveisiin tai tavoitteisiin liittyvää tai kannustusta tai mitä tahansa, josta he toivovat tutkijan muistuttavan tuolloin tehtävässä haastattelussa. Monesti nuorten näissä tilanteissa lähettämät terveiset ovat liittyneet siihen, että nuori ei kadottaisi aikuistuuksaan kiinnostustaan johonkin hänelle tärkeään asiaan, että hän muistaisi varjella hyvinvointiaan ja terveyttään, tai että hän uskoisi omiin mahdollisuuksiinsa vaikeuksissakin.

Tämän kirjan myötä me tutkijat haluamme lähettää terveisemme ja kiitoksemme kaikille tutkimukseen osallistuneille nuorille heidän arvokaasta panoksestaan, joka on tehnyt tämän tutkimuksen mahdolliseksi.

Lisäksi haluamme kiittää tutkimukseen osallistuneita kuntia ja oppilai-

toksia hyvästä yhteistyöstä. Lämpimät kiitokset ansaitsevat myös ne rehtorit ja opettajat, jotka ovat auttaneet meitä eri paikkakunnilla, samoin kuin muut nuorten kanssa toimivat ammattilaiset, kuten opinto-ohjaajat, koulupsykologit ja nuorisotyöntekijät. Monesti olemme tutkimusta tehdessämme kohdanneet nuorista välittäviä aikuisia, jotka pyrkivät tekemään parhaansa omasta roolistaan käsin nuoria tukeakseen ja auttaakseen heitä eteenpäin elämässä.

Kiitämme laajan tutkimuksen eri osatutkimuksia ja -vaiheita rahoittaneita tahoja: opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksikköä, Suomen Akatemiaa, Valtioneuvoston kansliaa, Olvi-säätiötä, Alli Paasikiven säätiötä ja Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Karjalan rahastoa. Kiitämme tutkimusyhteistyössä mukana olevia yliopistoja ja Nuorisotutkimusseuraa, jotka omalta osaltaan ovat mahdollistaneet laajan tutkijajoukon työskentelyn hankkeessa pitkäkestoisesti. Kiitämme hyvästä yhteistyöstä myös *Nuorisotutkimus*-lehteä, jonka myöntämällä uudelleenpainatusluvalla kaksi lehdessä aiemmin julkaistua artikkelia on voitu julkaista uudelleen osana tämän teoksen kokonaisuutta. Kiitämme myös julkaisun kahta anonymia vertaisarvioitsijaa heidän arvokkaasta palautteestaan ja kannustavista kommentistaan. Vertaisarvioitsijoiden pohjalta kirjaan tuli mukaan vielä kokonainen uusi luku ”...et sit yhenkään miehen takia jää tänne’. Romanttiset suhteet syrjäseudulla kasvaneiden tyttöjen elämässä”. Osa arvokkaimmista kommentista koski tutkimuksen tulevaisuutta, ja pyrimme jatkossa ottamaan ne huomioon.

Nuoret ajassa -tutkimus jatkuu yhä. Pyrimme seuraamaan nuorten elämänpolkuja yhteensä kymmenen vuoden ajan, eli vuoteen 2025 asti. Houkuttava on kyllä sekin ajatus, että joskus myöhemmin kutsuisimme heitä vielä seurantahaastatteluun. Tutkimuksen jatko asettaa yhä lisääntyviä haasteita nuorten tavoittamiselle, sillä he hajaantuvat yhä voimakkaammin eri puolille Suomea, ja osa on päätenyt myös ulkomaille. Heidän elämäntilanteensa alkavat eriytyä muutenkin toisistaan yhä enemmän. Jatkamme tutkimustulostemme julkaisemista eri foorumeilla, myös kansainvälisesti, ja tutkimuksen edistymistä voi seurata ainakin Nuorisotutkimusseuran internet-sivuston kautta.

Luku liittyy Suomen Akatemian rahoittamaan hankkeeseen Rural Generations on the Move. Cultural History of Rural Youth, 1950–2020 (SA 323105, Vehkalahti, Oulun yliopisto).